

YENİ ANAYASA TALEPLERİ VE GÖRÜŞLERİ

GİRİŞ

KAGİDER olarak halkın yeni anayasa yapım sürecine katılım ve katkısının önemine kuvvetle inanıyor ve bu bağlamda sivil toplum kuruluşlarının da üyelerinin görüşlerini derleyerek iletme sorumluluğu olduğunu düşünüyoruz.

Bu nedenle TBMM Uzlaşma Komisyonu'na sunulmak üzere üyelerimizin taleplerini derlemek ve KAGİDER görüşlerini oluşturabilmek üzere bir çalışma grubu kurduk. Çalışma grubumuz, elinizdeki çalışmayı tamamen KAGİDER üyelerinin görüşleriyle oluşturmuştur.

İlk olarak üyelerimizle 20 Aralık 2011 tarihinde bir arama toplantısı gerçekleştirdik ve üyelerimizin taleplerini kendilerinden doğrudan aldık. Ardından anayasanın hazırlanmasında kritik önem taşıyan konularda bir anket hazırladık ve üyelerimizin katkısına açtık. Konda'nın desteğiyle anket sonuçlarını çapraz sorularla da derinlemesine inceledik.

Yapılan çalışmayı, rahat inceleyebilmek için belli başlıklar altında bölümlendirmeler yaparak sistematize ettik. Tüm talepleri ve görüşleri toplam 8 başlık altında gruplandırdık ve değerlendirdik.

Bu gruplar sırasıyla;

Yeni Anayasanın Yapımı, Yazımı ve Yasalaştırılması Süreci – Yeni Anayasanın Temel Yaklaşımı - **Devletin Yapısı ve Nitelikleri** – Halkın Denetim Hakkı ve Yetkisi - **Özgürlükler ve Haklar** – Maddi Eşitlik Talepleri – **Ekonomik Haklar ve Özgürlükler** – Uluslararası Entegrasyon 'dur.

Nihayetinde de bu raporda göreceğiniz gibi KAGİDER olarak değerlendirmelerimizi yaptık ve görüşümüzü değerli komisyonun dikkatine sunduk. Elbette bu katkılar KAGİDER'in öncelikli konularına ve beklentilerine odaklanmaktadır. Yeni Anayasanın bütününe ilişkin bir önerme niteliğinde değildir. Umuyoruz ki toplumun ve farklı görüşleri temsil eden grupların beklentilerini karşılayacak demokratik, sivil anayasamız hayata geçecektir. Yeni anayasa sürecimizin verimli, olumlu, hızlı geçmesini ve yeni anayasamızın ülkemize ve tüm yurttaşlarımıza hayırlı olmasını dileriz.

KAGİDER GÖRÜŞLERİ

- Üyelerimiz, anayasa yapım sürecinde bireyin ve sivil toplum örgütlerinin katkısının alınması gerektiğine kesinlikle inanmaktadırlar. Anayasanın yapımının, yazımından farklı bir süreç olduğu savunularak, önce halkın anayasaya ilişkin görüşlerinin toparlanması gerektiği vurgulanmakta, şu anda yürümekte olan yeni anayasa için toplumun katkısının alınmasına yönelik çalışmalara devam edilmesi ve taleplerin toparlanmasını takiben yeni anayasa çalışmalarının daha fazla zaman kaybetmeden tamamlanması önemle istenmektedir.
- Üyelerimizin tamamı yeni anayasada herkesin eşit olması gerektiğini, etnik ya da başka farklılıkların eşitsizliğe neden olmamasını talep etmektedir. Değiştirilemez maddelere ilişkin kaygı öne çıksa da, bunun mevcut sistemin tümüyle korunmasına yönelik bir talep olmadığı, tam tersine özgürlüklerin korunması temelinde güvence isteği olduğu, verilen diğer yanıtlardan anlaşılmaktadır. İdeolojisiz bir anayasa talebi öne çıkmaktadır. Bireyin temel alındığı bir anayasa istenmektedir. Diğer yandan ekolojik anayasa talebi vurgulanmaktadır. Çevreye ilişkin önlemlerin anayasal düzenlemelerle güvence altına alınması istenmektedir.
- Gerek talepler gerek anket sonuçları üyelerimizin yapısal bir sorun olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Devlet-yurttaş ilişkisinde devletin yurttaşı sınırlayıcı bir otorite değil yurttaş pratiğine destek veren bir yapı olması gerektiği, yönetici devlet değil, destekçi devlet isteği egemendir. Ayrıca hesap veren şeffaf devlet talebinin yanı sıra kamu gücü kullanan hiçbir kurumun ve kişinin imtiyazlı olmaması gerektiği yaklaşımı benimsenmektedir.
- Yine devletin, hak ve özgürlüklerin etkili kullanılması bakımından sınırlayıcı yahut engelleyici değil kolaylaştırıcı olması anlayışı örtük olarak ifade edilmektedir. Bu yaklaşımı; anayasanın uygulanması, hak ve özgürlükler konusunda eğitim ve bilgi edinme haklarının gerçekleştirilmesi ve ilkokullardan başlayarak anayasa dersleri verilmesi isteklerinde görmek mümkündür.
- Devletin hizmet örgütü olması isteği yargıya yönelik taleplerde de ortaya çıkmaktadır: Adil, hızlı ve etkin yargı talebi ve bu bağlamda yargı hizmetlerinin olanaklarını güçlendirmesi bakımından adalet Bakanlığının bütçesinin artırılması isteği bunu ortaya koymaktadır.
- Parlamentonun en yüksek karar organı olması görüşü ağırlıklı olarak benimsenmekte, yasamanın işlevini yerine getirirken yargı engeliyle karşılaşmaması gerektiği ve özerk kuruluşları parlamentonun denetlemesi talep edilmektedir.

- Yargıya ilişkin talepler başka her şeyden fazla dile getirilmektedir. Bir yandan Meclisin yasa yapma yetkisine yargının karışmasını istemeyen üyeler, öte yandan “bağımsız, tarafsız ve ideolojiden arınmış olması kaydıyla” yargıyı hak ve özgürlüklerin uygulanmasında temel güvencelerden biri olarak görmektedir. Diğer yandan herkesin ve her kurumun yargı önünde hesap verebilir olması gereği de vurgulanmaktadır.
- Üyelerimiz, halkın seçim hakkının ve demokratik temsilinin eksiksiz sağlanacağı bir sistem kurulması ve bu sistemde siyasi partilerin rolünün etkin olması gerektiğini düşünmektedirler. Seçim barajının kalkması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda KAGİDER üyeleri olumlu görüştedir. Eğitim, sağlık, vergilendirme gibi konularda ise farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Bu fonksiyonların merkezi hükümetin yetki ve sorumluluğu olduğu görüşü yarı yarıya paylaşılmaktadır. Bunlar dikkate alındığında üyelerimizin “sınırlı bir adem-i merkezîyet sistemini benimsemeye yatkın oldukları” görülmektedir.
- Şeffaflık ve devletin hesap verebilirliği KAGİDER üyelerinin en fazla gündeme getirdiği ve talep ettiği konulardan biridir. Üstelik hesap vermenin sadece seçimlerde değil sürekli olması gerektiği ve geri çağırma müessesesi dâhil olmak üzere halkın memnun olmadığı siyasetçileri değiştirme hakkı savunulmaktadır. Daha da önemlisi en üst denetim mekanizması olarak da Meclis’in devrede olması talep edilmektedir.
- Özgürlükler konusu KAGİDER üyelerinin en hassas olduğu konudur. Bireyin hak ve özgürlüklerinin sadece diğerlerinin özgürlüğü ile sınırlanabileceği, bunun dışında devletin görevinin bu özgürlüklerin teminat altına alınması olduğu kuvvetle vurgulanmaktadır. **Üyeler grup haklarından da yana ancak bireyin gruplar içindeki haklarının da korunmasını özellikle talep etmektedirler.**
- Üyelerin yarıdan fazlası zorunlu meslek kuruluşu üyeliklerinden yana değildir ve alternatif oda ve birliklerin kurulabilmesini istemektedirler.
- Devletin her durumda ve herkese, tüm tercihlere karşı tarafsız ve eşit uzaklıkta kalması önemle vurgulanmaktadır.
- KAGİDER üyeleri, kadınlar için anayasa ve yasalarda olan şekli eşitliğin yetmediğini, maddi koşullar bakımından da eşitliğin sağlanması gerektiğini işte bu amacı gerçekleştirinceye kadar; kadınlar lehine pozitif ayrımcılık yapılmasını, kadınların istihdama katılmalarının olanaklarının yaratılmasını, siyasi temsililerinin güçlendirilmesine yönelik önlemler alınmasını, eğitim hakkından sınırsız olarak yararlanmalarının sağlanacağı bir sistem kurulmasını tüm bunlar için ve özellikle kadının insan hakları kavramı bakımından anayasal güvencelerinin oluşturulmasını talep etmektedirler.

- KAGİDER üyeleri girişimci kadınlar olarak ekonomik düzenlemeler konusuna da özel önem vermektedir. Girişimciliğin özellikle teşvik edilmesi ve desteklenmesi talebi öne çıkmaktadır. Devletin ekonomik faaliyetler konusunda kolaylaştırıcı ve denetleyici bir görev üstlenmesi gerektiği, doğrudan ekonomik faaliyette bulunmaması talep edilmektedir.
- Bir diğer öne çıkan husus haksız rekabetin ve kayıt dışının önlenmesi konusudur.
- Özetle yeni anayasanın kuracağı yapının teşvikler konusunda girişimcinin yanında, haksız rekabetin karşısında ve ekonomik faaliyetlerin denetleyicisi ve destekçisi konumunda olması talep edilmektedir.
- Taraf olunan uluslararası sözleşmeler ile ülke hukuku arasında çelişki doğduğunda hak ve özgürlükleri üstün tutan sözleşme hükümlerinin uygulanması görüşünderiz. Her ne kadar mevcut anayasada böyle bir hüküm var ise de yargı ve idare bu hükmü göz ardı eden uygulamalar yapmaktadır. Bu yüzden yeni anayasa ile kurulacak yapının hak ve özgürlüklerle ilgili sözleşmelere üstünlük tanınması ilkesine uygun davranacak bir yapı olmasını talep ediyoruz.

TALEPLER – SONUÇLAR - DEĞERLENDİRMELER

1. Yeni Anayasanın Yapımı, Yazımı ve Yasalaştırılması Süreci (Yöntem)

a) İletilen Talepler

- Kendi anayasamıza sahip olmak için bireylerin taleplerinden yola çıkmak ve bireye güvenmek gerekir
- Sivil anayasa olması ve toplumun her kesiminde bilinmesi, benimsenmesi önemli.
- Biz anayasa yazım ve yapım süreçlerini teke indirdik. Hep uzmanlar bizim adımıza oturdular, yazarken anayasayı yaptılar. Anayasa yazımı elbette önemli bir iş ama oraya gelinceye kadar bu anayasanın yapım süreci var. Bu anayasadan etkilenebilecek insanların ne talep ettiğini ortaya koyması gerekiyor.
- Her bireyin kendi hayatıyla ilgili kendisinin karar vermesini istiyorum.
- Demokratik açılmadaki hayal kırıklığını bu anayasa ile yaşamak istemiyorum. Süreç tamamlansın. Taleplerimiz boşa gitmesin.
- Anayasa hazırlığı için sivil toplum örgütlerinin de görüşleri alınmalıdır.
- Çıkacak yasalar çıktıktan sonra değil çıkmadan önce de halka sunulmalıdır.

b) Anket Sonuçları

- Görüş bildiren KAGİDER üyelerinin tümü yeni anayasa taleplerini dillendirmektedir. Üyelerin yarısı tümüyle baştan yeni bir anayasa yazılmalı derken diğer yarısı anayasada değişiklik önermektedir.
- Üyelerin önemli bir çoğunluğu, % 70'i TBMM öncülüğünde halkın görüşlerinin toplanmasını ve değerlendirmeler ışığında yeni anayasanın oluşturulmasını savunmaktadır.
- Üyelerin tamamına yakını, % 90'ı, yeni anayasanın mutlaka referanduma sunulması gerektiğini düşünmektedir.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Üyelerimiz, anayasa yapım sürecinde bireyin ve sivil toplum örgütlerinin katkısının alınması gerektiğine kesinlikle inanmaktadırlar. Anayasanın yapımının, yazımından farklı bir süreç olduğu savunularak, önce halkın anayasaya ilişkin görüşlerinin toparlanması gerektiği vurgulanmakta, şu anda yürümekte olan yeni anayasa için toplumun katkısının alınmasına yönelik çalışmalara devam edilmesi ve taleplerin toparlanmasını takiben yeni anayasa çalışmalarının daha fazla zaman kaybetmeden tamamlanması önemle istenmektedir.

2. Yeni Anayasanın Temel Yaklaşımı

a) İletilen Talepler

- Türkiye tanımlanırken aynı zamanda ekolojik cumhuriyet olarak tanımlanmalıdır. Yeni anayasada çevre konusu esas maddelerden biri olarak ele alınmalıdır
- Ben anayasa istemiyorum. İngiltere gibi olmak bana daha iyi geliyor. Anayasa olmadan bu iş çözülüyor ise istemiyorum anayasa.
- Adalet, eşitlik ve özgürlük temel değerler olmalıdır.
- Irk, din, cinsel tercihlerin ayrımcılık bazı olmamasını, bunları yapanlara cezai müeyyide uygulanmasını istiyorum.
- Anayasa din-dil-ırk-mezhep ayrımı yapmaksızın kişilerin kanun önünde eşit olmalarını sağlamalıdır. Hiçbir kimseye, rütbeye veya varlık sahibine farklılığın uygulanmadığı tam anlamıyla eşitlikçi bir anayasa hazırlanmalıdır.
- Doğru bir anayasa yapılacaksa inançların ve kimliklerin sorgulanmadığı bir anayasa olmalı.
- Farklılıklarımıza saygılı olmayı bilmemiz lazım. İnsan ilişkisinde de bu böyledir. Bu anlamda sınırlarımızı biliyorsak, bu kültüre sahipsek yönetime, saygılı olmadığı zamanlarda, hesap sorabiliriz.
- Anayasanın ideolojik tanım ve dayatmalardan arınması, tek bir kimlik üzerinden tanımlanmaması gerekir.
- Yeraltı ve üstü zenginliklerimizin harcanabildiğini görüyorum. Üzerinde durmamız lazım. Ekolojik anayasa yaparken bunu değerlendirelim.
- Eşitlikçilik çok önemli. Bunun üzerinden bölücülük yapılmamasını garanti altına almalıyız. Bu bizi bütünleştirmeli.
- İnanç önemli ama son bir kaç yıldır çok önde olmaya başladı. Olmaması gerekiyor.
- Anayasa meselesini düşünürken önceliği demokrasi ve laikliğe veriyorum. Hepimizin ortak korkuları demokrasi süreçlerinin içselleştirilememesinden kaynaklanıyor.
- Anayasanın temel yaklaşımının eşitlikçi olmasını istiyoruz.
- Hukukun siyasi güçler, kurum ve kişilere eşit mesafede durması gerekir.

- Yeni anayasa vatandaş ve devleti düşman olarak değil, birbirini tamamlayan unsurlar olarak görmelidir.
- Yeni hazırlanacak anayasa kişisel adalet duygumuzla ters düşmemelidir. Sadece önlem alan bireyi korumakla kalmamalı, genel insan hakları perspektifine sahip olmalıdır.
- Azınlıkların ve farklılıkların hor görülmediği ve potansiyel ayrımcılığa tabi tutulmadığı bir anayasa istiyorum.
- Anayasa ideolojik yaklaşımlar yerine, gerçekten toplumun ihtiyaçları gözetilerek yapılmalıdır. Değişen zamana veya şartlara göre değil, toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmelidir.
- Anayasanın birey temel hak ve özgürlüklerini savunan; genel yönetim biçimini tarif eden, gerçekten anayasa adına yakışacak şekilde kısa, öz ama tüm boşluklara bir cevabı olan güçlü bir metin/kanun olmasını istiyorum.
- Halkını kollayan, bireyler arasında eşitliği sağlamaya çalışan, halkına bilgi ve hesap veren, gerçekten halkı için çalışan hükümet ve yönetim koşullarını tarif eden ve buna imkân /zemin tanıyan tüm ideoloji ve modellerin üzerinde konumlanmış bir içerik olmalıdır.
- Yeni anayasa suni gündemlerden ve kendini tekrarlayan takıntılarımızdan arınmış olarak; fakat bunları da net olarak tanımlayıp hesaba katan yol gösterici bir yaklaşımla hazırlanmalı. Yoksa ezberlere dokunamazsak tüm bu çalışmalar veya çabalar da suni bir gündem ve zaman kaybı olarak tarihe geçebilir, bir vatansever olarak en çok bundan kaygı duyuyorum.
- En çok endişelendiğim konu da değişen hükümetler ve ideolojiler ile birlikte anayasaların da eski veya eksik muamelesi görmesi ve rafa kaldırılmasıdır. Bu nedenle anayasa, partiler üstü ve modern dünyaya uyumlu gelişmiş bir içeriğe sahip olmalıdır.
- Her anayasa'nın bir ideolojisi olmalı, değiştirilemeyen maddeleri olmalı.
- Adalet, dürüstlük ve cinsiyet ayırmadan eşitlik temel ilkelerimiz olmalı.
- Önemli olan kültürel gelişim, toplumsal bilinç ve bireysel şuurdur; anayasa bahane.
- Laik Türkiye korunmalıdır.
- Türkiye cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan tüm insanlara eşit uzaklıkta, adil, özgürlükçü, fırsat eşitliği sunan, barışçı bir anayasa olmasını diliyorum.

- Türkiye Cumhuriyeti Türk'ü, Kürt'ü, Laz'ı, Çerkez'i vs ile birlikte yaşamayı başarabilen bağımsız bir ülke bütünlüğünde olmalıdır.
- Türkiye Cumhuriyeti halkların çeşitliliği ile bağımsızlığını korumalıdır.
- Bireyin devletin üzerinde olduğu bir anayasa istiyorum.
- Anayasa yol gösterici ve prensipleri belirleyen bir doküman olmalıdır.

b) Anket Sonuçları

- KAGİDER üyelerinin % 90'ı yeni anayasanın ideolojisi olmaması gerektiğini düşünmektedir.
- Üyelerin %80'i anayasada herhangi bir etnik kimliğe yer verilmemelidir görüşüne sahiptir.
- Üyelerin %90'ı dinsel ve kültürel inançlar arasında ayırım olmaması gerektiğini savunmaktadır.
- Üyelerin % 75'i anayasanın evrensel değerleri esas almasını savunmaktadır.
- % 75'i anayasada değiştirilemez hükümler olabilir demekte ve Atatürk ilke ve inkılâpları anayasada olabilir şeklinde düşünmektedir.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Üyelerimizin tamamı yeni anayasada herkesin eşit olması gerektiğini, etnik ya da başka farklılıkların eşitsizliğe neden olmamasını talep etmektedir. Değiştirilemez maddelere ilişkin kaygı öne çıksa da, bunun mevcut sistemin tümüyle korunmasına yönelik bir talep olmadığı, tam tersine özgürlüklerin korunması temelinde güvence isteği olduğu, verilen diğer yanıtlardan anlaşılmaktadır. İdeolojisiz bir anayasa talebi öne çıkmaktadır. Bireyin temel alındığı bir anayasa istenmektedir. Diğer yandan ekolojik anayasa talebi vurgulanmaktadır. Çevreye ilişkin önlemlerin anayasal düzenlemelerle güvence altına alınması istenmektedir.

Diğer bir anlatımla; yeni anayasanın ideolojisiz, tüm yurttaşları eşit gören, bireyi ve bireyin özgürlüklerini güvence altına alan, mutlaka çevreyi gözetken, ekolojik değerleri dikkate alan ve "doğa"yı haklarıyla beraber anayasanın öznesi olarak kabul eden bir yaklaşımla yapılması ve yazılması talep edilmektedir.

3. Devletin yapısı (sistem) ve nitelikleri (ilkeleri)

a) İletilen Talepler

- Şeffaf ve hesap verebilir bir devlet istiyoruz. Şeffaflıkta samimiyet istiyorum. O da herhalde yasalar ile belirlenip zaman içinde geliştirilecek.

- Ne ülkeyi yöneten ekip, ne de kamu kuruluşlarında çalışanlar herhangi bir ayrıcalığa sahip olmamalıdır.
- Devletin yönetici değil, destekçi rolü oynamasını istiyorum.
- Bizim yeni anayasamızda olmazsa olmaz dediğimiz yargının tarafsız ve hızlı tecelli etmesini sağlayacak hususları anayasaya koymak gerekiyor.
- Yargının tam bağımsız olmasını istiyorum.
- Türkiye’de eğitimde ve sağlıkta standart yok. Bölgesel dağılımda haksızlık var. Standart oluşturmak çok önemli.
- 20 yıl sonra 15 yıl sonra gelen adalet gibi davalar var. Hız önemli.
- Yeni Anayasa'nın uygulanabilir olmasını, halkın temel hak ve hürriyetlerini, ödev ve görevleri konusunda bilgilendirilmesini istiyorum.
- Adalet Bakanlığı'nın bütçesinin artırılmasını talep ediyorum.
- Seçim barajı kaldırılmalıdır.
- Siyasi partiler kanunu değiştirilmelidir. Parti kapatma zorlaştırılmalıdır.
- Meclisteki söz hakkının dağılması için barajın kalkmasını istiyorum. En azından iller bazında farklı barajlar getirilebilir.
- Her birey kendi hakkını bilmeli. İlkokulda belki anayasa ders olmalı. Var bu haklarımız ve hiç birimiz bunun için mücadele etmiyoruz.

b) Anket Sonuçları

- KAGİDER üyelerinin beşte üçü meclisin kanun çıkarırken yargı denetiminden ve yönlendirmelerinden bağımsız olması gerektiğini düşünmektedir.
- Üyelerin tümü cumhurbaşkanı, ordu ve hükümet yargı denetimini dışında olmamalıdır görüşünü benimsemektedir.
- KAGİDER üyelerinin yarısı başkanlık sistemine karşıdır.
- KAGİDER üyelerinin dörtte üçü cumhurbaşkanı veya başkanın halk tarafından seçilmesi gerektiğini düşünmektedir.
- Üyelerin beşte dördü seçim barajının kalkması gerektiğini savunmaktadır.
- KAGİDER üyelerinin beşte dördü vatandaşın yerel sorunlarını çözmeye yetkili yerel meclislerin de olması gerektiğini düşünmektedir.

- Üyelerin beşte üçü bölge meclisleri ve yerel meclislerin yalnızca kendi bölgelerinde geçerli olmak üzere eğitim müfredatlarına özel dersler ekleyebilmelerine karşıdır.
- Üyelerin sadece beşte biri sağlık ve eğitim hizmetlerinin yerel yönetimlere bırakılması görüşüne katılmaktadır.
- Üyelerin beşte üçü devletin sunduğu kamu hizmetlerinin mümkün olduğunca halkın katılabildiği yerel kurumlarca yürütülmesini uygun bulmaktadır.
- KAGİDER üyelerinin beşte dördü BDDK, YÖK gibi özerk kuruluşların hükümetin değil TBMM'nin denetiminde olması gerektiğini savunmaktadır.
- Üyelerin % 90'ı yargının ideolojik olmaması gerektiğini savunmaktadır.
- KAGİDER üyelerinin tümü yargının her durumda bağımsız kalması gerektiğini savunmaktadır.
- Üyelerin yarısı bölge meclisleri ve yerel meclislerin yalnızca kendi bölgelerinde geçerli olmak üzere merkezi sisteme ek olarak vergi düzenlemeleri yapabilmelerine karşıdır.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Gerek talepler gerek anket sonuçları üyelerimizin yapısal bir sorun olduğunu düşündüklerini ortaya koymaktadır. Devlet-yurttaş ilişkisinde devletin yurttaş sınırlayıcı bir otorite değil yurttaş pratiğine destek veren bir yapı olması gerektiği, yönetici devlet değil, destekçi devlet isteği egemendir. Ayrıca hesap veren şeffaf devlet talebinin yanı sıra kamu gücü kullanan hiçbir kurumun ve kişinin imtiyazlı olmaması gerektiği yaklaşımı benimsenmektedir.

Yine devletin, hak ve özgürlüklerin etkili kullanılması bakımından sınırlayıcı yahut engelleyici değil kolaylaştırıcı olması anlayışı örtük olarak ifade edilmektedir. Bu yaklaşımı; anayasanın uygulanması, hak ve özgürlükler konusunda eğitim ve bilgi edinme haklarının gerçekleştirilmesi ve ilkokullardan başlayarak anayasa dersleri verilmesi isteklerinde görmek mümkündür.

Devletin hizmet örgütü olması isteği yargıya yönelik taleplerde de ortaya çıkmaktadır: Adil, hızlı ve etkin yargı talebi ve bu bağlamda yargı hizmetlerinin olanaklarını güçlendirmesi bakımından adalet bakanlığının bütçesinin artırılması isteği bunu ortaya koymaktadır.

Parlamentonun en yüksek karar organı olması görüşü ağırlıklı olarak benimsenmekte, yasamanın işlevini yerine getirirken yargı engeliyle karşılaşmaması gerektiği ve özerk kuruluşları parlamentonun denetlemesi talep edilmektedir.

Yargıya ilişkin talepler başka her şeyden fazla dile getirilmektedir. Bir yandan Meclisin yasa yapma yetkisine yargının karışmasını istemeyen üyeler, öte yandan “bağımsız, tarafsız ve ideolojiden arınmış olması kaydıyla” yargıyı hak ve özgürlüklerin uygulanmasında temel güvencelerden biri olarak görmektedir. Diğer yandan herkesin ve her kurumun yargı önünde hesap verebilir olması gereği de vurgulanmaktadır.

Üyelerimiz, halkın seçim hakkının ve demokratik temsilinin eksiksiz sağlanacağı bir sistem kurulması ve bu sistemde siyasi partilerin rolünün etkin olması gerektiğini düşünmektedirler. Seçim barajının kalkması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda KAGİDER üyeleri olumlu görüştedir. Eğitim, sağlık, vergilendirme gibi konularda ise farklı görüşler ortaya çıkmaktadır. Bu fonksiyonların merkezi hükümetin yetki ve sorumluluğu olduğu görüşü yarı yarıya paylaşılmaktadır. Bunlar dikkate alındığında üyelerimizin “sınırlı bir adem-i merkezîyet sistemini benimsemeye yatkın oldukları” görülmektedir.

4. Halkın Denetim Hakkı ve Yetkisi

a) İletilen Talepler

- Ben hesap verebilen bir devlet istiyorum. Halkın kurumların faaliyetlerini her an takip edebilir olmasını istiyorum.
- Ben seçilen ve kamu için hizmet veren herkesin şeffaf bir şekilde kamuoyu tarafından sorgulanabilmelerini talep ediyorum.
- Hepimiz kamudan şikâyetçiyiz. Kamuyu değerlendirelim, madde konsun. Halk her yıl devlet dairelerinde dilek ve şikâyet iletebileceğimiz bir platform olsun bir yılda bir defa değerlendirelim belediyemizi, nüfus dairemizi.
- Devletin tüm kurumlarının bütçelerinin meclis tarafından denetlenebilmesini talep ediyorum.
- Tüm kurum ve kuruluşların denetlenebilmesini istiyorum.

b) Anket Sonuçları

- KAGİDER üyelerinin çoğunluğu seçimle gelmiş milletvekili, belediye başkanı gibi siyasi görevlere seçilenlerin, seçimi beklemeden bölgelerindeki seçmenlerinin belirli bir sayısının imzası ile görevlerinden alınabilmesini savunmaktadır.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Şeffaflık ve devletin hesap verebilirliği KAGİDER üyelerinin en fazla gündeme getirdiği ve talep ettiği konulardan biridir. Üstelik hesap vermenin sadece seçimlerde değil sürekli olması gerektiği ve geri çağırma müessesesi dâhil olmak üzere halkın memnun olmadığı siyasetçileri değiştirme hakkı savunulmaktadır. Daha da önemlisi en üst denetim mekanizması olarak da Meclis’in devrede olması talep edilmektedir.

5. Özgürlükler ve Haklar

a) İletilen Talepler

- Kadın onurunun, kadın şerefının ve kadınla ilgili evlenmeme ve çocuk doğurmama hakkının kadına verilmesini istiyorum.
- Ben korkmadan yaşayacağım bir anayasa istiyorum. Özgüvenli, kendimi ifade edeceğim bir anayasa.
- Anayasa bence fikir özgürlüğü alanında sorunlu. Birey kendi kararlarını verebilsin. İfade özgürlüğü ve demokrasi istiyorum.
- Vatandaşlar ya da halklar haklarını talep edebilmelidir.
- Tutukluluk süresi bizim ülkemizin kamburu.
- Korkmadan yaşamak ve bir birey olarak devlet gözünde değerli olmak önemlidir.
- Tutukluluk sürelerinin kısaltılmasını istiyorum.
- Basın özgürlüğü korunmalıdır, ben kişisel olarak artık tüm güncel gelişmelere özgürce erişmek istiyorum ve buna hakkım olduğunu düşünüyorum.
- Hakların ve özgürlüklerin güvence altına alındığı bir anayasa istiyorum.
- Her bireyin kendi hayatı ile ilgili kararları kendisinin vermesini istiyorum.
- Gençlerin çağdaş, evrensel değerlere göre yetiştirilmesi, ÖSS, KPSS gibi sınavların kaldırılıp düşünme odaklı gençlerin yetiştirilmesi önemlidir.
- Yeni anayasa iyi niyetin mağdur edilmediği, çabuk işleyen bir adalet sistemi yaratmalıdır.
- Gerektiğinde şahitlik mekanizmaların daha sık çalıştığı, olayların vicdani yanını da gözeten, herkesin kolayca anlayabileceği bir hukuk diliyle yazılmış olmasını diliyorum.
- Yeni anayasa toplumdaki zedelenen adalet duygusunu yeniden inşası yönünde zaman aşımını kaldırmalı ve eskiye yönelik kararların belirli bir mantık çerçevesinde ele alınmasına ön ayak olmalıdır.
- Hukukun herkes için adaletli bir şekilde uygulandığı, ayrıcalığın olmadığı, kanunlar önünde herkesin eşit olarak gözetildiği bir anayasa istiyorum.
- Fakirin de zengin ile aynı sosyal güvencelere, eğitime sahip olabilmesini önemsiyorum.
- İnsan haklarının tam olarak güvence altına alındığı bir anayasa istiyorum.

- Hukukun işleyişinde zaman faktörünün unutulmaması ve hukuki sorunların çabuk sonuçlandırılması, anayasadan beklentimdir.
- Düşünce, fikir özgürlüğü, özgüvenli, korkmadan görüşlerimizi söyleyebileceğimiz bir anayasa istiyorum.
- İfade özgürlüğü önündeki bütün engeller kaldırılmalıdır.
- Basın özgürlüğü anayasal teminat altına alınmalıdır.
- Makul ve adil yargılama sürecinin olmasını ve tutukluluk sürelerinin kısaltılmasını istiyorum.
- Din eğitiminin kaldırılması, serbest kuran kursu vs. gibi faaliyetlerin yasaklanmasıdır.

b) Anket Sonuçları

- KAGİDER üyelerinin tamamına yakını özgürlüklerin şiddet ve nefret amaçlı kullanılmasını önlemeye yönelik ölçülü sınırlamalar dışında özgürlüklere hiçbir sınır çizilemeyeceğinin Anayasada yer alması gerektiğini savunmaktadır.
- KAGİDER üyelerinin % 90'ı herkesin özgürlüğünün birbirinin özgürlüğü ile sınırlı olduğu ifadesinin yeterli olduğunu düşünerek devlete ayrıca sınırlama imkânı tanınmaması gerektiğini ifade etmektedir.
- Üyelerin % 60'ı öğretmen, hâkim gibi tüm kamu çalışanları dahil olacak şekilde bir başörtüsü serbestisine sıcak bakmaktadır.
- Üyelerin neredeyse tümü devletin, tüm özgürlükler ve kişisel tercihler karşısında tarafsız kalması gerektiğini düşünmektedir.
- Üyelerin çoğu barolar, TOBB, Noterler Birliği gibi kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının anayasadan kaldırılmalarını, alternatif odalar ve birlikler kurulabilmesini savunmaktadır.
- Üyelerin %95'i, grup ve kültürel kimlik alanındaki özgürlükler tanınmalı, ama bireyin grup içinde dahi özgürlüğü korunmalıdır görüşünü savunmaktadır.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Özgürlükler konusu KAGİDER üyelerinin en hassas olduğu konudur. Bireyin hak ve özgürlüklerinin sadece diğerlerinin özgürlüğü ile sınırlanabileceği, bunun dışında devletin görevinin bu özgürlüklerin teminat altına alınması olduğu kuvvetle vurgulanmaktadır. **Üyeler grup haklarından da yana ancak bireyin gruplar içindeki haklarının da korunmasını özellikle talep etmektedirler.**

Üyelerin yarısından fazlası zorunlu meslek kuruluşu üyeliklerinden yana değildir ve alternatif oda ve birliklerin kurulabilmesini istemektedirler.

Devletin her durumda ve herkese, tüm tercihlere karşı tarafsız ve eşit uzaklıkta kalması önemle vurgulanmaktadır.

Sonuç olarak KAGİDER üyeleri bireyin hak ve özgürlüklerinin temel alındığı bir anayasa görüşünü ortaya koymaktadırlar.

6. Maddi eşitlik talepleri

a) İletilen Talepler

- Kadın erkek eşitliği daha fazla olmalıdır.
- Kadınların mecliste %50 temsilini istiyorum.
- Kadın erkek eşitliği konusunda hukuki bir engel olduğunu sanmıyorum. Ama pratikte istihdama katılım son derece az. Kanun koyucunun burada pozitif ayrımcılık yapmasını talep ediyorum. Kadınlar için kota olması lazım. Bu düzen içinde bu tip kriterler olması lazım.
- Törelere ilgili bir madde koyalım. Töremiz böyleydi denemesin artık.
- Yaptırımcı anayasada kadınların %50 eşit sisteme kavuşması için ne yapmalıyız. Geçici madde koyabiliriz belki. Süre konulmalı. Tüm yasalarda toplumsal cinsiyet eşitliği konması için bir zaman konabilir daha yaptırımcı olunabilir. Eşit temsil için de kritik eşiği tartışıp daha ortak karar vermeliyiz.
- Anayasanın pozitif ayrımcılık yapabilmesi için kadını farklı tanımlamasına izin vermemeli, ikisine de ekstra haklar konuşulabilmelidir.
- Kadını koruyan, önünü açan bir anayasa diliyorum.
- Kadın temsilini arttırmak için pozitif ayırım içeren kanunlar anayasa güvencesi altına alınmalıdır.
- Kadınlara karşı eşitlik ilkelerinin uygulanması ve pozitif ayrımcılık devletin görevi olarak tanımlanmalı ve garantisi altına alınmalıdır.
- Kadınların meclisteki temsilinin artırılması ve sermaye piyasalarına katılımının artırılması için yapılacak yasal düzenlemeler anayasada teminat altına alınmalıdır.
- Pozitif ayrımcılık, temelinde eşitsizlik anlayışına dayandığından kadına pozitif ayrımcılığın; eşit hakları savunan anlayışı zayıflattığı inancındayım.
- Kadına sığınma evi, iş olanağı, eğitim, sosyal devlet olmanın olmazsa olmazlarıdır.

- Çocuk, genç, yaşlıların sosyal yaşamda korunması gerekir.

b) Anket Sonuçları

- KAGİDER üyelerinin hemen hemen tümü özgürlüklerin kullanımı konusunda fiili engellerle karşılaşan kadınlar, engelliler, çocuklar gibi kesimler için koruyucu düzenlemeler, fırsat eşitliği ve pozitif ayrımcılık uygulamaları talep etmektedir.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

KAGİDER üyeleri, kadınlar için anayasa ve yasalarda olan şekli eşitliğin yetmediğini, maddi koşullar bakımından da eşitliğin sağlanması gerektiğini işte bu amacı gerçekleştirinceye kadar; kadınlar lehine pozitif ayrımcılık yapılmasını, kadınların istihdama katılmalarının olanaklarının yaratılmasını, siyasi temsilinin güçlendirilmesine yönelik önlemler alınmasını, eğitim hakkından sınırsız olarak yararlanmalarının sağlanacağı bir sistem kurulmasını tüm bunlar için ve özellikle kadının insan hakları kavramı bakımından anayasal güvencelerinin oluşturulmasını talep etmektedirler.

7. Ekonomik haklar

a) İletilen Talepler

- En büyük sorun haksız rekabetin yasalar ile sınırlandırılmamasıdır. Haksız rekabetin önlenmesini istiyorum.
- Girişimcilere torpil lazım. Yatırım yapılmazsa eşitlik olmaz. Fakir ülkede hangi eşitlikten bahsedeceğiz zenginlerin eşitliğinden. Girişimci olmalı ki toplam refah artsın.
- Girişimciler olarak bize daha iyi ekonomik bürokratik ve sosyal ortamlar sağlamak lazım.
- İşveren olarak güçlüyü güçsüzü değil sadece haklıyı savunan yasalar istiyorum.
- Devlet haksız kollamak adına eksenini kaydırıyor. İşsizlik sigortası mesela çalışanları mağdur ediyor. Bağışa alıştırarak yaşatıyor. Sosyal devlet eşitlik sağlar. Ama bizde eşitlik sağlamak adına devlet çalışana haksız politika üretiyor.
- İllere göre bazı kanunlar düzenlensin. Büyük illerde yaşayanla küçük ilde yaşayanı durumu aynı değil. Özel kanunlar olmalı.
- Kayıt dışı ekonomi önlenmelidir.
- Vergilerin makul ölçülerde ve oranlarda olması, vergi ödemeyen kişiye verilen cezanın devlet aleyhine işlenmiş suç gibi değerlendirilmesi, maliye bakanlığının

hantal sadece vergi alırım mantığı ile değil mantıklı, tüm kurum ve kuruluş ve kişilere karşı eşit mesafede ve aynı yapıcı davranış içinde olması gerekmektedir.

b) Anket Sonuçları

- Üyelerin yarısı devletin işveren veya yatırımcı olarak ekonomik faaliyette bulunmasına karşı çıkmaktadır.
- Üyelerin % 90'ı devletin ekonomik süreçleri kolaylaştırması gerektiğini düşünmekte, ancak istisnai durumlarda denetlemesini savunmaktadır.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

KAGİDER üyeleri girişimci kadınlar olarak ekonomik düzenlemeler konusuna da özel önem vermektedir. Girişimciliğin özellikle teşvik edilmesi ve desteklenmesi talebi öne çıkmaktadır. Devletin ekonomik faaliyetler konusunda kolaylaştırıcı ve denetleyici bir görev üstlenmesi gerektiği, doğrudan ekonomik faaliyette bulunmaması talep edilmektedir.

Bir diğer öne çıkan husus haksız rekabetin ve kayıt dışının önlenmesi konusudur.

Özetle yeni anayasanın kuracağı yapının teşvikler konusunda girişimcinin yanında, haksız rekabetin karşısında ve ekonomik faaliyetlerin denetleyicisi ve destekçisi konumunda olması talep edilmektedir.

8. Uluslararası entegrasyon

a) iletilen talepler

- Çelişkili noktalar olduğunda gelişmişlik çitasını baz alarak refah anlayışında uzlaşan bir içeriğe sahip olmasını umut ediyorum.

KAGİDER GÖRÜŞÜ:

Taraf olunan uluslar arası sözleşmeler ile ülke hukuku arasında çelişki doğduğunda hak ve özgürlükleri üstün tutan sözleşme hükümlerinin uygulanması görüşünderiz. Her ne kadar mevcut anayasada böyle bir hüküm var ise de yargı ve idare bu hükmü göz ardı eden uygulamalar yapmaktadır. Bu yüzden yeni anayasa ile kurulacak yapının hak ve özgürlüklerle ilgili sözleşmelere üstünlük tanınması ilkesine uygun davranacak bir yapı olmasını talep ediyoruz.